

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Белік Лариса Степанівна, Кузнецова Людмила Валентинівна СИНЕРГІЯ КЛАСИФІКАЦІЙ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ: ПРАВОВИЙ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ВИМІР	663
Гресь Юлія Олегівна, Хижняк Євген Сергійович СПОСІБ ТА ЗНАРЯДДА УЧИНЕННЯ УМИСНОГО ВБИВСТВА: СЬОГОДЕННІ РЕАЛІЇ ПРАКТИКИ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ	665
Д'ячкова Марія Олегівна ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	667
Загородній Ігор Вікторович, Загородній Андрій Ігорович ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДИК ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ОСОБИ	670
Колодіна Анна Сергіївна, Васильковський Олександр Васильович КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ДІЯЛЬНОСТІ З РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ	673
Федорчук Олександр Вікторович ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ ПЕРЕДУМОВ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННИЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОСАДОВИХ ОСІБ	676
Чернов Олександр Віталійович КРИМІНАЛЬНА ПОВЕДІНКА ТА ПСИХІЧНІ ВІДХИЛЕННЯ: АНАЛІЗ ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦЯ	678
Чіпко Наталія Василівна, Лисяк Назар Васильович ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ ПІДОЗРЮВАНОЇ ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА ШАХРАЙСТВО	681
Чумак Сергій Прокотійович, Фалінський Павло Миколайович НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ	684
Шершенькова Вікторія Анатоліївна ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	687
Яцкевич Руслан В'ячеславович СТРУКТУРА ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ ЗАГАЛЬНОКРИМІНАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ	689
Алексєєва Ліна Леонідівна ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ТА ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ	692
Бершавська Анастасія Сергіївна ПОСОБНИЦТВО ЯК ЯВИЩЕ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ	694
Біцюк Андрій Володимирович РОЛЬ ТА МІСЦЕ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ У РОЗСЛІДУВАННІ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	697
Волос Владислав Олександрович ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ЗА ПОПЕРЕДНЬОЮ ЗМОВОЮ ГРУПОЮ ОСІБ ..	699
Дрига Єлизавета Вадимівна ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЯВЛЕННЯ ФАКТІВ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ ЗБРОЇ ТА БОЄПРИПАСІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	701
Єленич Світлана Ігرافیвна ОБґРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ СТВОРЕННЯ СТРУКТУРНОЇ ВІЗУАЛІЗАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ОДЕСЬКОЇ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ШКОЛИ	703

вість доступу на відповідні об'єкти чи до суб'єкта; б) підвищення ризику розшифрування осіб, які конфіденційно співпрацюють із відповідними оперативними підрозділами; в) втрата об'єктів та зупинка окремих протиправних процесів, які мають бути задокументовані.

Зважаючи на викладене, як питання для дискусії, можна запропонувати формування правового механізму, який передбачає негайне припинення журналістського розслідування на вимогу будь-якого правоохоронного органу, який розпочав кримінальне переслідування відповідної особи.

Ключові слова: кримінальне переслідування; журналістські розслідування; ознаки розслідувань.

Keywords: criminal prosecution; journalistic investigations; signs of investigations.

Бершавська Анастасія Сергіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової
діяльності*

ПОСОБНИЦТВО ЯК ЯВИЩЕ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

З метою захисту суверенітету та територіальної цілісності України, посилення охорони національної безпеки та встановлення справедливої кримінальної відповідальності за дії, які становлять загрозу для цілісності держави, Законом України № 2198-IX від 14 квітня 2022 року КК України був доповнений ст. 111-2, яка передбачає кримінальну відповідальність за пособництво державі-агресору. Термін «пособництво» законодавець визначив у вказаній статті закону достатньо лаконічно як «умисні дії, спрямовані на допомогу державі-агресору». КК України не містить іншого розуміння поняття «пособництво». Лише в «ч. 5 ст. 27 КК України визначено, що пособником є особа, яка порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод сприяла вчиненню кримінального правопорушення іншими співучасниками, а також особа, яка заздалегідь обіцяла переховати особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, знаряддя чи засоби вчинення кримінального правопорушення, сліди кримінального правопорушення чи предмети, здобуті кримінально протиправним шляхом, придбати чи збути такі предмети або іншим чином сприяти приховуванню кримінального правопорушення» [1]. На нашу думку визначення пособника як одного з видів співучасників вчинення злочину або ототожнення пособництва тільки із окремим видом злочинної діяльності, що посягає на національну безпеку, не може підміняти собою само явище пособництва як специфічної форми діяльності при вчиненні злочину в співучасті.

Для того щоб визначитись з криміналістичним змістом пособництва з позиції криміналістичної науки вважаємо потрібним звернутись до положень на-

уки психології. В судовій психології співучасті осіб приділяється багато уваги, окремим дослідженням піддається психічний стан, зовнішні (груповий тиск, маніпуляції) та внутрішні (поведінкові) фактори як індивідуальної, так й групової діяльності. Психологи розглядають пособництво не як правопорушення, а як відображення внутрішнього конфлікту особи між соціальними нормами та особистими мотивами, що можуть формуватися під впливом страху, залежності, лояльності або маніпулятивного впливу інших осіб. Тож, фактично пособництво можна розкрити через призму механізму психологічної діяльності. Психологічна діяльність – це цілісний процес, що забезпечує взаємодію людини із зовнішнім і внутрішнім середовищем. В теорії судової психології вона складається з наступних компонентів: 1) когнітивний компонент (або пізнавальна складова) 2) емоційний компонент; 3) мотиваційний компонент; 4) волевий компонент; 5) поведінковий компонент [2; 3]. Узагальнюючи підходи науковців до поняття пособництва у вчиненні злочину з точку зору судової психології можна сказати, що це свідомо, вмотивована діяльність з вчинення злочину, що ґрунтується на специфічних психологічних механізмах сприйняття, оцінки та виправдання власної поведінки, що знаходиться під впливом численних зовнішніх факторів.

Механізм – це внутрішня будова, система чого-небудь; устрій; сукупність станів і процесів, з яких складається певне фізичне, хімічне та інше явище [4, с. 179]. Саме це поняття послужило основою для формування криміналістичної категорії механізму злочину як складної динамічної системи, яка розкриває зміст злочинної діяльності та включає в себе: суб'єкта злочину; ставлення суб'єкта злочину до своїх дій, їх наслідків і співучасників; предмет посягання; спосіб злочину (як систему детермінованих дій); злочинний результат; обстановку злочину (місце, час і т. ін.); поведінку та дії осіб, що виявилися випадковими учасниками події; обставини, що сприяють або перешкоджають злочинній діяльності; зв'язки й відносини між діями (способом злочину) і злочинним результатом, між учасниками події та ін. [5, с.12]. На думку А. Ф. Волобуєва поняття механізму злочину міцно закріпилось у визначенні предмета криміналістики як одна з ключових категорій цієї науки [5, с. 16].

В криміналістичному сенсі пособництво може проявлятися як специфічних два механізми діяльності суб'єкта: 1) пособництво як автономна злочинна діяльність; 2) пособництво як форма співучасті у вчиненні злочину, участь у групі осіб. Звернемо увагу на те, що структурно пособництво може передаватись й через єдність цих двох механізмів.

Когнітивне спотворення відповідальності, внутрішньої підвищеної сугестивності, девіантні установки проявляться можуть й тоді, коли особа діє самостійно, приймаючи рішення про пособництво, наприклад, державі-агресору. Її поведінка залежить від рівня індивідуальної моральної автономії – чим сильніші внутрішні етичні та моральні переконання, правова свідомість та рівень персональної відповідальності за вчинки, тим нижча ймовірність пособництва.

Групову динаміку пособництва можна окреслити додатковими психологічними факторами, наприклад, дифузією відповідальності, коли особа відчуває, що у колективі рівень особистої відповідальності занижений, конформізмом як прагнення не виділятися або бути прийнятим у певній соціальній групі. Саме тому законодавець виділяє два самостійних кримінальних правопорушення: пособництво державі-агресору (ст. 111-2 КК України) та колабораційну діяльність (ст. 111-1 КК України). У загальному аспекті порівнюючи склади колабораційної діяльності та пособництва державі-агресору, ми приходимо до думки, що пособництво державі-агресору є більш суспільно небезпечним, що й тягне більш суворо санкцію за його вчинення. Адже саме таке пособництво характеризується спрямованістю умислу винної особи на допомогу державі-агресору та має мету завдання шкоди Україні як внутрішнє, особисте, не групове, прагнення суб'єкта.

Тому сьогодні пособництво як об'єкт дослідження в криміналістичному контексті не можна розглядати лише як форму співучасті у кримінальному правопорушенні, це складна діяльність, механізм якої пов'язаний з моральним вибором особи, впливом соціального середовища та когнітивними процесами, які безпосередньо сприяють прийняттю рішення про злочинну діяльність. Дослідження цього явища у криміналістичному контексті дозволить, як зрозуміти мотиви пособника та розробити методи профілактики подібної поведінки, так й суттєво розширити інструментарій правоохоронних органів для виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних із пособництвом державі-агресору.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Максимова Н. Ю. Психологія девіантної поведінки : навч. посіб. Київ : Либідь, 2011. 520 с.
3. Христук О. Л. Психологія девіантної поведінки : навч.-метод. посіб. Львів, 2014. 192 с.
4. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. Т. 2. Київ : Аконіт, 2006. 926 с.
5. Волобуєв А. Ф. Механізм злочину та його зв'язок з концептуальними положеннями криміналістики : монографія. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов 2019. 122 с.

Ключові слова: держава-агресор, злочин, компонент, механізм, пособництво, пособник, психологія.

Keywords: aggressor state, crime, component, mechanism, aiding and abetting, accomplice, psychology.